

Leergebied Nederlands

Mondelinge taalvaardigheid gesprekken voeren, luisteren en spreken

fase 1*	fase 2*	fase 3*
---------	---------	---------

Gesprekken voeren

In gesprekken over alledaagse en niet-alledaagse onderwerpen uit de leefwereld van het kind en de wereld eromheen uiting geven aan persoonlijke meningen en gevoelens, informatie uitwisselen, en deelnemen aan discussie en overleg

aanbodsdoelen:

soorten gesprekken:	<ul style="list-style-type: none"> – deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken: <ul style="list-style-type: none"> > om informatie uit te wisselen (bijv. over gebeurtenissen, n.a.v. prentenboeken, of om elkaar te helpen) > voor discussie en overleg (bijv. over spel, ervaringen, activiteiten) 	<ul style="list-style-type: none"> – deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken: <ul style="list-style-type: none"> > om informatie uit te wisselen (bijv. tijdens een samenwerking of een brainstorm) > voor discussie en overleg (bijv. over een groepsactiviteit, een mening of een gezamenlijke presentatie) 	<ul style="list-style-type: none"> – deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken: <ul style="list-style-type: none"> > om informatie uit te wisselen (bijv. in gesprek of interview met deskundigen) > voor discussie en overleg (bijv. over een actueel onderwerp of om plannen te maken voor activiteiten)
gespreksdoelen:	<ul style="list-style-type: none"> – kennismaken met verschillende gesprekssoorten met bijbehorende doelen (bijv. verhaal vertellen om te amuseren, overleg hoe een conflict op te lossen of informatie uitwisselen over gebeurtenissen in een prentenboek) 	<ul style="list-style-type: none"> – herkennen (met hulp) van verschillende gesprekssoorten met bijbehorende doelen (bijv. uitwisseling over oplossing rekenprobleem of overleg over te organiseren tentoonstelling) – ervaren dat met taalgebruik bepaald effect/doel kan worden bereikt 	<ul style="list-style-type: none"> – herkennen van verschillende gesprekssoorten met bijbehorende doelen (bijv. discussie over stelling of informatie uitwisselen in interview met deskundige) – aanpassen van het taalgebruik aan het gespreksdoel
gespreksregels en -vaardigheden:	<ul style="list-style-type: none"> – kennismaken met en gebruiken van elementaire gespreksregels (bijv. op de beurt wachten en naar elkaar luisteren) – blijven bij het gespreksonderwerp – reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden – signaleren (met hulp) wanneer regels voor beurtwisseling overtreden worden 	<ul style="list-style-type: none"> – toepassen (met hulp) van elementaire gespreksvaardigheden – kennismaken met complexere gespreksvaardigheden (bijv. doorvragen en het stellen van begripsvragen) – toepassen (met hulp) van complexere gespreksregels – uitbreiden van het gespreksonderwerp – gaande houden van een gesprek (bijv. door inhoudelijk op elkaar te reageren) 	<ul style="list-style-type: none"> – toepassen van eenvoudige en complexere gespreksvaardigheden (bijv. samenvatten) – uitbreiden van het gespreksonderwerp – initiëren, leiden en afsluiten van een gesprek in kleine groep
afstemmen op gesprekspartner(s):	<ul style="list-style-type: none"> – in aanraking komen met verschillende gesprekspartners – bewust worden van omgangstaal 	<ul style="list-style-type: none"> – verschillen herkennen in gesprekspartners – kennismaken met formeel en informeel taalgebruik in verschillende contexten. – afstemmen van aanspreekvormen op (on)bekende gesprekspartners – bewust worden van belangstelling en voorkennis van gesprekspartners 	<ul style="list-style-type: none"> – houden rekening met verschillen tussen gesprekspartners (bijv. rekening houden met verschil in tempo) – toepassen van aanspreekvormen en formeel en informeel taalgebruik correct – afstemmen van bijdrage op belangstelling en voorkennis van gesprekspartner(s)
woordgebruik en woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> – (met hulp) kiezen en productief gebruiken van (nieuwe) woorden tijdens gesprekken 	<ul style="list-style-type: none"> – gebruiken functie- en inhoudswoorden die specifiek aan het onderwerp gerelateerd zijn – gebruiken school- en vaktaalwoorden 	<ul style="list-style-type: none"> – gebruiken abstracte school- en vaktaalwoorden
vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing:	<ul style="list-style-type: none"> – verstaanbaar uitspreken van klinkers en medeklinkers (pauzes, aarzelingen en herformuleringen mogen voorkomen) 	<ul style="list-style-type: none"> – bewust worden van de rol van de toon in gesprekken – bewust worden van vloeiendheid en verstaanbaarheid (bijv. van haperingen, versprekingen) 	<ul style="list-style-type: none"> – corrigeren (eigen) fouten en haperingen – aandacht hebben voor grammatica, articulatie, volume en spreektempo
non-verbale communicatie:	<ul style="list-style-type: none"> – gebruiken regelmatig gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen 	<ul style="list-style-type: none"> – oogcontact en lichaamshouding inzetten om bijdrage aan het gesprek te ondersteunen – bewust worden van het belang van non-verbale communicatie 	<ul style="list-style-type: none"> – gebaren, mimiek, oogcontact en lichaamshouding regelmatig inzetten om bijdrage aan gesprek te ondersteunen

aanpak:	<ul style="list-style-type: none"> – oriënteren voorafgaand aan het gesprek (met hulp) op onderwerp en elementaire gespreksregels (bijv. naar elkaar luisteren) – reflecteren (met hulp) op eigen bijdrage aan het gesprek 	<ul style="list-style-type: none"> – zich oriënteren voorafgaand aan het gesprek met hulp op soort gesprek en elementaire gespreksregels (bijv. reageren op dat wat de ander zegt) – reflecteren met hulp op eigen aandeel in en aanpak van gesprek – bepalen met hulp leerdoelen voor een volgend gesprek 	<ul style="list-style-type: none"> – zich oriënteren voorafgaand aan het gesprek op soort gesprek en gespreksregels (bijv. doorvragen of vragen om verduidelijking) – reflecteren met hulp op eigen aandeel in en aanpak van gesprek en openstaan voor reacties van gesprekspartners daarop – bepalen leerdoelen voor een volgend gesprek
---------	--	---	--

Luisteren

Luisteren naar teksten over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling en die verder van de leerling afstaan

tekstkenmerken:

tekstsoorten:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ verhalende en informatieve teksten ▪ liedjes en gedichten ▪ korte instructieve teksten (bijv. aanwijzingen en instructies) ▪ eenvoudige verslagjes (bijv. over een gebeurtenis) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ informatieve, verhalende, instructieve en betogende teksten 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ informatieve, verhalende, instructieve en betogende teksten
tekstlengte:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ informatieve teksten: enkele minuten ▪ verhalende teksten: tot 10 minuten 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ informatieve teksten: 5 tot 10 minuten ▪ verhalende teksten: tot 15 minuten 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ informatieve teksten: 10 tot 15 minuten ▪ verhalende teksten: tot 20 minuten
tekststructuur:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ teksten hebben een chronologische structuur, bevatten veel herhaling en met visuele en auditieve ondersteuning (d.m.v. prenten, gebaren, mimiek, stemgebruik, intonatie en voorwerpen) ▪ zinnen zijn kort, eenvoudig en meestal enkelvoudig 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ teksten hebben ook complexere structuren, bijvoorbeeld vraag-antwoordstructuren, vergelijkingsstructuren en oorzaak-gevolgrelaties ▪ zinnen zijn langer; samengestelde zinnen komen ook voor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ teksten hebben zowel herkenbare als complexere structuren, bijvoorbeeld redengevende tekststructuren en probleemoplossingsrelaties ▪ samengestelde zinnen komen vaak voor

taak

aanbodsdoelen:

luisteren naar uitleg en instructies:	<ul style="list-style-type: none"> – uitleg over activiteiten en taken begrijpen – instructies begrijpen (bijv. bij activiteiten in de groep) 	<ul style="list-style-type: none"> – uitleg over activiteiten en taken begrijpen – instructie en uitleg over de leerstof begrijpen 	<ul style="list-style-type: none"> – uitleg over activiteiten en taken begrijpen – instructies bij opdrachten die ze op een ander moment moeten uitvoeren begrijpen
luisteren als lid van een live publiek:	<ul style="list-style-type: none"> – luisteren naar en begrijpen van: <ul style="list-style-type: none"> > prentenboeken > verhalen > gedichten > (toneel)voorstellingen > belevenissen van volwassene of kind > informatie over concrete onderwerpen > mening anderen 	<ul style="list-style-type: none"> – luisteren naar en begrijpen van: <ul style="list-style-type: none"> > verhalen > gedichten > (toneel)voorstellingen > betogende tekst van leraar of leerlingen > informatie over actuele onderwerpen > mening van leraar of van een ander 	<ul style="list-style-type: none"> – luisteren naar en begrijpen van: <ul style="list-style-type: none"> > verhalen met meerdere verhaallijnen > gedichten > (toneel)voorstellingen > complexere informatie of uitleg > informatie en meningen in een betogende tekst
luisteren naar radio, televisie en gesproken tekst op internet:	<ul style="list-style-type: none"> – luisteren en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet (bijv. (educatieve) series of programma's, digitale prentenboeken en luisterboeken) 	<ul style="list-style-type: none"> – begrijpen van: <ul style="list-style-type: none"> > (educatieve) series of programma's > digitale luisterboeken > actuele en maatschappelijke informatie 	<ul style="list-style-type: none"> – begrijpen van: <ul style="list-style-type: none"> > nieuws en maatschappelijke onderwerpen met verschillende standpunten > discussieprogramma's
luisterdoelen en -strategieën:	<ul style="list-style-type: none"> – bewust worden van verschillende luisterdoelen – oefenen met het afstemmen van manier van luisteren op doel – inzetten van luisterstrategieën (met hulp) 	<ul style="list-style-type: none"> – herkennen luisterdoel van een tekst – (met hulp) afstemmen van manier luisteren op doel – inzetten van luisterstrategieën met hulp van de leraar 	<ul style="list-style-type: none"> – luisteren doelgericht op basis van gegeven luisterdoel – afstemmen van manier van luisteren op doel – inzetten van luisterstrategieën
begrijpen en interpreteren:	<ul style="list-style-type: none"> – benoemen thema/onderwerp van tekst – herkennen persoon, plaats en gebeurtenis 	<ul style="list-style-type: none"> – onderscheiden hoofdcomponenten van een tekst m.b.v. vragen – afleiden van betekenis uit houding, mimiek, gebaren, stemgebruik en intonatie 	<ul style="list-style-type: none"> – benoemen hoofdgedachte en selecteren belangrijke informatie uit de tekst – maken gebruik van context (kennis van de wereld) bij het opvullen van hiaten in de tekst
woordenschat en -strategieën:	<ul style="list-style-type: none"> – labelen met woorden personen, dingen en plaatsen uit teksten na het luisteren – vragen stellen over woordbetekenis wanneer dat het luisteren/begrip belemmert 	<ul style="list-style-type: none"> – vragen stellen over woordbetekenis wanneer dat het luisteren/begrip belemmert – afleiden van de betekenis van onbekende woorden – herkennen eenvoudige beeldspraak 	<ul style="list-style-type: none"> – vragen stellen over woordbetekenis wanneer dat het luisteren/begrip belemmert – afleiden van de betekenis van onbekende woorden – herkennen het verschil tussen figuurlijk en letterlijk taalgebruik

<p>samenvatten:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – weglaten van onbelangrijke details bij het weergeven van een inhoudselement (<i>bijv. gebeurtenis</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – selecteren van belangrijke informatie (met hulp) – samenvatten van de tekst in eigen woorden 	<ul style="list-style-type: none"> – afleiden van de belangrijkste boodschap uit een tekst en geven deze kort weer
<p>evalueren:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – (met hulp) vormen van eigen mening over (een inhoudselement van) een tekst 	<ul style="list-style-type: none"> – vormen van eigen mening over de inhoud van een tekst en die onderbouwen met argumenten 	<ul style="list-style-type: none"> – eigen mening geven over de inhoud en vorm van een tekst en daarbij verwijzen naar voorbeelden in een tekst
<p>aanpak:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – oriënteren op de uitvoering van de luistertaak (met hulp) – inzetten van luisterstrategieën (met hulp) – reflecteren op de uitvoering van de luistertaak (met hulp) 	<ul style="list-style-type: none"> – oriënteren op de uitvoering van de luistertaak (met hulp) – inzetten van luisterstrategieën (met hulp) – reflecteren op de uitvoering van de luistertaak (met hulp) 	<ul style="list-style-type: none"> – oriënteren op aanpak en uitvoering van de luistertaak (met hulp) – inzetten van luisterstrategieën – reflecteren op aanpak en uitvoering van de luistertaak (met hulp) – bepalen van leerdoelen voor een volgende luistertaak

Spreken

Een beschrijving geven, verslag uitbrengen, informatie, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school

taak:

aanbodsdoelen:

<p>een monoloog houden:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – vertellen voor vertrouwd publiek: <ul style="list-style-type: none"> > uitleg geven (<i>bijv. bij een tekening</i>) > een verhaal vertellen of navertellen > vertellen over een gebeurtenis of ervaring 	<ul style="list-style-type: none"> – vertellen voor veelal bekend publiek: <ul style="list-style-type: none"> > een zelfbedacht verhaal vertellen > een boekbespreking doen > iets beschrijven of uitleggen > een voorbereid praatje/spreekbeurt houden (<i>bijv. over een sport/hobby</i>) > verslag uitbrengen over een gebeurtenis of activiteit 	<ul style="list-style-type: none"> – vertellen voor bekend en onbekend publiek: <ul style="list-style-type: none"> > over een verhaal, gebeurtenis, activiteit of ervaring > een boekbespreking houden > uitleg geven aan medeleerlingen > een presentatie houden (<i>bijv. over een actueel onderwerp</i>) > een voorbereid betoog houden met eigen mening en argumenten
<p>samenhang:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – blijven bij het gekozen onderwerp (<i>bijv. met behulp van ondersteunend materiaal</i>) – gebruiken van eenvoudige signaalwoorden (<i>bijv. en toen, omdat</i>) voor samenhang in een verhaal <p>groep 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tekst voorzien van een eenvoudige structuur (chronologie, opsomming) 	<ul style="list-style-type: none"> – (met hulp) ordenen van informatie en aanbrengen van structuur – gebruiken van signaalwoorden en verwijswaarden – gebruiken van geheugensteuntjes (<i>bijv. bij verhaal-/praatje-/boekbespreking</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – ordenen van informatie en structuur aanbrengen m.b.v. een schema – samenhang aanbrengen door gebruik van signaalwoorden en verwijswaarden (zo nodig/wenselijk gebruiken van geheugensteuntje)
<p>spreekdoelen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – in aanraking komen met verschillende spreekdoelen en (met hulp) kiezen van een spreekdoel uit gegeven doelen 	<ul style="list-style-type: none"> – (met hulp) duidelijk maken van spreekdoel en hieraan vasthouden tijdens het spreken 	<ul style="list-style-type: none"> – afstemmen van het doel tijdens het spreken (taalgebruik en non-verbale ondersteuning) – hanteren van een structuur die aansluit bij het spreekdoel (<i>bijv. een recept navertellen: stap voor stap</i>)
<p>publiek:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – waarnemen van signalen van bekende luisteraars – reageren op signalen van bekende luisteraars en aanpassen van de inhoud aan de groep 	<ul style="list-style-type: none"> – afstemmen op publiek door: <ul style="list-style-type: none"> > onderscheiden van formele en informele situaties en daarbij passend woordgebruik hanteren > rekening houden met voorkennis (<i>bijv. van medeleerlingen</i>) > waarnemen van signalen (<i>bijv. onbegrip</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – afstemmen op publiek door: <ul style="list-style-type: none"> > aanpassen van woordgebruik aan formele en informele situaties, rekening te houden met voorkennis en waarnemen van signalen van het publiek > publiek boeien (<i>bijv. met anekdotes, ervaringen</i>) > vragen stellen en te beantwoorden > passend omgaan met commentaar/feedback
<p>woordgebruik en woordenschat:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – (nieuwe) woorden kiezen en gebruiken – productief gebruiken van aangeboden woorden tijdens gesprekken (met hulp) 	<ul style="list-style-type: none"> – gebruiken van specifiek aan het onderwerp gerelateerde inhouds- en functiewoorden 	<ul style="list-style-type: none"> – gebruiken van specifiek aan het onderwerp gerelateerde inhouds- en functiewoorden – gebruiken van abstracte school- en vaktaal – afstemmen woordgebruik op gesprekspartners (jongerentaal, formele taal) en variëren in woordgebruik
<p>vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – vloeiend en verstaanbaar spreken voor bekenden en eenvoudige intonatie gebruiken (<i>bijv. vraagzin</i>) waarbij pauzes, aarzelingen en herformuleringen mogen voorkomen 	<ul style="list-style-type: none"> – vloeiend en verstaanbaar spreken voor onbekenden – bewust worden van vloeiendheid en verstaanbaarheid (<i>bijv. van haperingen, versprekingen</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – aanpassen van spreektempo, intonatie en volume aan publiek – aandacht hebben voor grammatica en articulatie – corrigeren van eigen fouten en haperingen

non-verbale communicatie:	<ul style="list-style-type: none"> – gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen 	<ul style="list-style-type: none"> – inzien van het belang van non-verbale communicatie – (met hulp) inzetten van lichaamshouding, oogcontact, gebaren tijdens het spreken 	<ul style="list-style-type: none"> – bewust inzetten van lichaamshouding, oogcontact en gebaren om het spreken te ondersteunen
visuele ondersteuning:	<ul style="list-style-type: none"> – vertellen over zelf meegenomen materiaal 	<ul style="list-style-type: none"> – bewust zijn van de functie van visuele ondersteuning – inzetten van eenvoudige middelen (<i>mindmap, filmpje, afbeelding</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – inzetten van visuele ondersteuning met hulp (<i>PowerPoint, Prezi</i>)
aanpak:	<ul style="list-style-type: none"> – voorbereiden van spreektaak (inhoud en aanpak) met hulp – reflecteren op uitvoering spreektaak (met hulp) 	<ul style="list-style-type: none"> – bepalen van inhoud en aanpak met hulp van de leraar – voorbereiden van een verhaal/praatje/boekbespreking (met ondersteuning) – beseffen dat verschillende taken een verschillende aanpak vergen (reciteren = oefenen, som uitleggen = nadenken over uitleg) – reflecteren (met hulp) op gebruik van eenvoudige planningsstrategieën en op uitvoering 	<ul style="list-style-type: none"> – voorbereiden van een verhaal/spreekbeurt/presentatie m.b.v. richtlijnen – afstemmen van spreekstrategie op spreektaak en –doel – reflecteren (met hulp) op aanpak en uitvoering van spreektaak – bepalen van leerdoelen voor volgende spreektaak

* *Bij de uitwerking van deze inhoudslijn voor Nederlands is uitgegaan van de volgende indeling: fase 1 is groep 1, 2 en 3; fase 2 is groep 4, 5 en 6; fase 3 is groep 7 en 8.*

SLO heeft voor ieder leergebied van het primair onderwijs de inhoud (voor zowel kennis, vaardigheden als houding) geformuleerd in de vorm van aanboddoelen. Deze worden weergegeven in inhoudslijnen met drie fasen (fase 1/jonge kind, fase 2 en fase 3). Inhoudslijnen met aanboddoelen vormen een kader waarin inzichtelijk wordt gemaakt waar de leraar met de leerlingen aan werkt. Schoolteams (en andere partijen) kunnen dit kader gebruiken bij de ontwikkeling van eigen onderwijsleerlijnen en hiermee bouwen aan een schooleigen curriculum. Daarnaast zijn de onderwijsleerlijnen de basis voor een beredeneerd aanbod waarin ruimte is voor o.a. activiteiten, te gebruiken lesmateriaal en beoogd leerlinggedrag (bijv. in kind-, leer- of beheersingsdoelen).